detalių. Manoma, kad tai buvusi plytų degimo krosnis. Jos chronologija neaiški.

KURAS ANCIENT FURNACE

In 2005 an archaeological survey was performed in the Kuras Village (Kaunas District) in the planned path of the Kaunas-Šakiai gas pipeline. During the survey two test-pits were excavated; 891 m^2 were investigated in total. Numerous scorched clay pieces, brickbats and other clay fragments of the former furnace were discovered. Presumably the furnace used to serve as a brick-kiln. Its chronology was unidentifiable.

ASTRAVO DVARO SODYBOS TILTAS–UŽTVANKA

Audrius DUDERIS

2005 m. spalio mėnesį buvo pradėti darbai tilto-užtvankos prie Astravo dvaro sodybos (G260K6) avarinei būklei likviduoti. 1991 m. pastačius naują žemių užtvanką ir gelžbetoninę potvynių pralaidą, senoji užtvanka-tiltas liko naujosios užtvankos žemutiniame bjefe. Todėl buvo numatyta įrengti požeminį gaudomąjį dreną aplink statinį ir juo nuleisti į tilto-užtvankos žemutinį bjefą. Įrengiant sluoksninę hidroizoliaciją iš dvisluoksnės polietileno plėvelės ir ant jos suplūkto riebaus plastingo priemolio sluoksnio, vandens tekėjimo zonoje dar sutvirtinant 5 cm storio įplūktu akmenėlių grindiniu, vykdyti žemės darbai.

Astravo užtvanka (Biržų r.) yra viena seniausių Lietuvoje. Pirmoji užtvanka Astrave buvo pastatyta apie 1575 m., užtvenkiant dvi upes – Apaščią ir Agluoną. Mikalojus Radvila, rengdamasis pilies statybai (pilis pastatyta 1589 m.), užtvenkė dvi upes, taip suformuodamas dirbtinį ežerą, apsaugantį miestą iš Š pusės. Šalia užtvankos buvo pastatytas malūnas, kuris pavaizduotas XVII a. pradžios T. Makovskio Biržų pilies ir miesto graviūroje ir pažymėtas „Domus molarum". Ežero Š dalyje esantis Astravas pirmą kartą minimas XVI a., kai Mikolojus Radvila Rudasis davė žemės vokiečiui Berynui šalia Biržų. Nors ši teritorija visą laiką priklausė Radviloms, žemė buvo nuomojama. XVII a. pradžioje palivarką Astrave turėjo Kristupas Dombskis. Po jo mirties Kristupas Radvila 1617 m. dvarą patikėjo karininkui, kunigaikščio žirgų išjodinėtojui Jeronimui Malatestai ir jo žmonai Kotrynai. Paskui nuomininkai daug kartų keitėsi. Manoma, kad 1704 m., per karą su švedais, užtvanka buvo išardyta, ir tik po 150 metų vėl atstatyta, kai 1811 m. Biržus iš Radvilų nupirko grafas Mykolas Tiškevičius. Kartu jam atiteko ir Astravo dvaras. 1860 m. buvo pastatytas naujas tiltas-užtvanka.

Tiltas-užtvanka stovi ant dešimties arkų, kurios iš P pusės yra 1,7 m aukščio, o Š dalyje aukštėja iki 2 m. Kartu jos sudaro ir vandens praėjas bei laiko tilto važiuojamosios dalies svorį. P ir Š parapetuose išdėstytos 40 cm skersmens rozetės, pro kurias nutekėdavo važiuojamoje dalyje susirinkęs vanduo. Vėliau jos buvo užmūrytos. Parapeto Š dalyje įmūrytas dolomitinis akmuo, kuriame iškalti grafo Jono Tiškevičiaus inicialai (HJT). Kas užtvankos architektas, nėra žinoma. Ilgą laiką manyta, kad užtvanką projektavo L. C. Anikinis, projektavęs Tiškevičiams Astravo rū-

mus. P parapeto išorinėje pusėje įmūrytas dolomitinis akmuo su iškaltomis raidėmis MJP bei virš jų iškaltais kampuočiu ir skriestuvu. Tiltas-užtvanka pastatyta iš 25x12,5x6, 25,5x12,5x6,5 cm dydžio plytų. Skiedinys šviesiai pilkas, maišytas su kalkėmis. Pamatams bei šlaitų sutvirtinimui naudoti įvairaus skersmens akmenys.

Siekiant įrengti požeminę gaudomąją dreną buvo kasamos trasos. Bendras kastų trasų ilgis buvo 100 m. Bendras tirtas plotas – 106 m^2.

Tilto-užtvankos P pusėje 30 cm gylyje pradėjo rinktis paviršinis vanduo. Arčiau tilto-užtvankos matosi pavieniai akmenys, naudoti kaip kranto ir šlaitų sutvirtinimai.

3 m storio molio sluoksnis tilto-užtvankos R ir V pusėse ir tarp molio atrastas degėsių sluoksnis su radiniais rodo, kad šis molio sluoksnis supiltinis. Po moliu tilto-užtvankos R dalyje randamas ežero sąnašų sluoksnis rodo, kad ši dalis buvo pilama ant tvenkiamos upės dugno. Šioje vietoje galėjo eiti senoji Apaščios upės vaga. Tilto-užtvankos V dalyje apie 3 m molio sluoksnis supiltas ant dolomitinių klinčių.

1860 m. pastatytas tiltas-užtvanka buvo su keturiais ledolaužiais, nuo statinio į P pusę buvo nutolusiais 2 m. Ledolaužiai buvę prie „porinių" arkų, skaičiuojant iš R pusės. Po 1995 m. restauravimo jie nebeatstatyti. Ties 2–3, 4–5, 6–7, 8–9 arka, skaičiuojant nuo R pusės, 50 cm gylyje rastos medinės konstrukcijos. Atkasti R–V kryptimi sunerti 20–22 cm storio, 80–150 cm ilgio rąstų fragmentai (XXXIV pav.). Ties 4–5 arka ant rąstų buvo paklotos 5 cm storio ir 20 cm pločio lentos. Jų išlikęs ilgis – 80 cm. Kitose vietose lentų pakloto nerasta, išskyrus 9 arką. Todėl nežinoma, ar lentos buvo sukaltos ištisai. Ties 9 arka surastos „grindys", sudarančios nuolydį ežero link. Medinės konstrukcijos, sudarydamos nuolydį, palengvindavo vandens nutekėjimą. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu nustatyta, kad 1860 m. tilto-užtvankos konstrukcijoje naudotos medinės dalys.

BRIDGE-DAM OF THE ASTRAVAS MANOR

In 2005 in the vicinity of the bridge-dam built in 1860, considering the planned construction of an underground drainage system, the total area of 106 m^2 was investigated. It was established that the dam was made of an up to 3 m thick layer of clay, and that it had 4 wooden starlings (Fig. XXXIV).

ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI JONO PUZINO GIMTINĖS VIETOJE SVARONIŲ KAIME

Arūnas PUŠKORIUS

2005 m. liepos mėnesį Svaronių kaime (Ukmergės r.), valstybės saugomų kultūros vertybių registre pažymėtame objekte I 157, profesoriaus Jono Puzino (1905–1978) sodybos vietoje jo šimtųjų gimimo metinių proga vykdytas projektas, kurio viena iš dalių buvo sodybvietės tvarkymas. Planuota sutvarkyti sodybos aplinką, archeologijos metodais ištirti sodybos gyvenamojo pastato liekanas, išžvalgyti sodybos teritoriją. Siekta surinkti

XXXIV pav. Sunertų rąstų fragmentai ties Astravos tiltu. *A. Duderio nuotr.*
Fig. XXXIV. Fragments of log constructions beside the Astravas bridge.